

Michael Hardt, Antonio Negri

Marx mullvad är död!

Globalisering och kommunikation

Den proletära internationalismen var antinationalistisk och förebådade det globala samhällets flytande gränser. I en sammanfattning av sin bok *Empire* visar Michael Hardt och Toni Negri hur arbetarklassens motstånd banat väg för kapitalets globalisering. Vi står nu, menar de, inför en ny samhällsordning – "Imperiet". Då är en nostalgisk vänsters fokusering på det lokala både falsk och skadlig.

"Varje redskap är ett vapen om man hanterar det rätt."

Ani Difranco

"Människor kämpar och förlorar striden, och målet de drömde om blir verklighet trots nederlaget, men drömmen visar sig vara annorlunda än de hoppats, och så måste andra kämpa för deras dröm, fast i ett annat namn."

William Morris

I *Empire* lanserar vi ett begrepp för att beskriva globaliseringens politiska form. Vår huvudfråga är: Vilken är den globala ordningens politiska konstitution? Vi använder begreppet Imperium för att beskriva en ny form av suveränitet, en ny form av politisk styrning. Många menar att globaliseringen av den kapitalistiska produktionen inneburit att de ekonomiska relationerna blivit mer fristående från politisk kontroll, och att den politiska suveräniteten därmed har minskat. Vissa hyllar den nya eran som den kapitalistiska ekonomins befrielse från de restriktioner och störningar som politiska krafter orsakat den; andra sörjer den som slutet på de institutionella kanaler genom vilka arbetare och medborgare kunnat påverka eller bekämpa den kapitalistiska vinningens iskalla logik. Och även om nationalstaterna fortfarande är betydelsefulla stämmer det att deras suveränitet minskat i takt med den tilltagande globaliseringen. De grundläggande förutsättningarna för produktion och utbyte – kapital, teknik, människor och varor – rör sig med tilltagande lätthet över nationsgränserna, och nationalstaten får följaktligen allt mindre makt att reglera dessa strömmar och styra ekonomin. Inte ens de mäktigaste nationalstaterna kan längre betraktas som suveräna, vare sig utanför eller inom dess gränser. Nationalstatens minskande suveränitet skall dock inte tolkas som att makten i sig har avtagit! Statsfunktionerna och andra regleringsmekanismer styr fortfarande den ekonomiska och sociala produktionen. Vår grundhypotes är att suveräniteten antagit en ny form, och att den grundar sig på en rad nationella och övernationella organismer som är samlade under en och samma maktlogik. Denna nya form av suveränitet är vad vi kallar Imperium.

Vi avvisar två hypoteser. För det första: att det finns en enda källa som dikterar den globala ordningen och styr världen: Washington, New York, Genève, Tokyo (en konspirationsteori). För det andra: att den globala ordningen

uppkommer spontant ur det anarkistiska samspelet mellan globala utbyten, från marknadskrafterna (en osynlig hand) – att det i själva verket inte finns någon global, politisk ordning, utan endast en ekonomisk dynamik som en gång för alla slitit sig loss från nationalstatens regleringar och från alla politiska band.

Mellan dessa två extremer försöker vi tolka den samtida globala politiska ordningen som en blandkonstitution. "Blandkonstitution" är den term Polybius använder för att beskriva (och lovprisa) det klassiska romerska imperiet. Det romerska imperiet var, enligt Polybius, en blandkonstitution som i sitt styre förenade de tre främsta styrelseskickena: monarki, aristokrati och demokrati. I Imperiet fungerar monarkiska, aristokratiska och demokratiska krafter tillsammans. I dag framstår det stundtals som om en enda monarkisk makt behärskar världen: under Gulfkriget såg det ut som om Pentagon var den monarkiska globala makten, andra gånger tycks det vara Internationella valutafonden eller Hollywood. Å andra sidan verkar det ibland som om aristokratiska krafter styr världen: de transnationella bolagen är aristokratiska på samma sätt som nationalstaterna. Slutligen har vi de "demokratiska" krafterna, de som åtminstone utger sig för att representera folket. Nationalstaterna tar ofta på sig den rollen också, men de mest intressanta och sammansatta demokratiska krafterna i Imperiet utgörs ändå av folkrörelser och andra organisationer. En teori som baserar sig på blandkonstitution tillåter oss hur som helst att betrakta samtliga krafter inom en sammanhängande global konstitution utan att nödvändigtvis se dem som likformiga och entydiga. En teori om blandkonstitution är en teori om skillnader inom konstitutionen, som tillåter flera maktindelningar inom en och samma ordning. Målet för vår tolkning av det samtida Imperiet som en blandkonstitution är att upptäcka vilka de olika krafterna är och hur de interagerar med, eller dominerar, varandra.

Nationalstaternas minskande suveränitet och deras oförmåga att reglera ekonomiska och kulturella flöden är ett av de främsta symptomen på att Imperiet är i antågande. Nationalstatens suveränitet utgjorde grundbulten i de imperialismer som de europeiska makterna konstruerade under den moderna eran. Med "Imperium" förstår vi dock något i huvudsak skilt från "imperialism". De gränslinjer som definierades av nationalstaterna i det moderna systemet fick en central betydelse för den europeiska kolonialismen och den ekonomiska expansionen: nationens landgränser begränsade maktens centrum, från vilket man sedan styrde över främmande territorier genom ett system av kanaler och murar som ömsom underlättade och ömsom försvårade produktions- och cirkulationsflödena. Imperialismen var en naturlig utvidgning av de europeiska nationalstaternas suveränitet utöver de egna gränserna. Till slut kunde nästan hela världens territorier styckas och hela världskartan målas i Europas färger: rött för brittiskt territorium, blått för franskt, grönt för portugisiskt och så vidare. Var den moderna suveräniteten än slog rot, konstruerade den en transcendent Leviathan som välvde sig ut över sig själv och stakade ut territoriella gränser såväl för att värna om den egna identitetens renhet som för att utestänga allt som var annorlunda.

Motståndet föregår makten

Vägen till Imperium anträds i den moderna suveränitetens skymning. Till skillnad från imperialismen upprättar Imperiet inte något territoriellt maktcentrum, och grundar sig inte heller på några bestämda gränser eller murar. Den är en avterritorialiserad maktapparat som undan för undan införlivar hela den globala sfären i sina öppna, ständigt växande, gränser. Imperium skapar hybrididentiteter, flexibla hierarkier och otaliga utbyten genom nätverksliknande beslutskedjor. De nationella färgerna på den

imperialistiska kartan har flutit ihop och blandats i den "imperiala" globala regnbågen.

Vi använder inte Imperium som en metafor, vilket skulle kräva en genomgång av likheterna mellan den aktuella världsordningen och imperierna i Rom, Kina och Amerika, utan snarare som ett teoretiskt begrepp. Begreppet Imperium karaktäriseras främst genom sin avsaknad av gränser: dess makt känner inga begränsningar. Som begrepp uppträder Imperium först och främst som en regim som i grunden omfattar den rumsliga helheten, eller som härskar över hela den "civiliserade" världen. Inga landgränser begränsar dess rike. För det andra framställer begreppet Imperium inte sig självt som någon historisk ordning som uppkommit genom erövring, utan snarare som en ordning som upphäver historien och därmed bevarar sakernas tillstånd åt evigheten. Imperiets regim framstår inte som någon flyktig passus i historiens gång, utan som en ordning utan några tidsmässiga gränser, och därmed utanför historien eller vid historiens slut. För det tredje opererar Imperiets makt på alla nivåer i den sociala ordningen, nerifrån och upp. Imperiet styr inte bara ett territorium och en befolkning utan skapar också den värld den bebor. Den reglerar inte bara mänskligt samspel, utan försöker också råda över den mänskliga naturen. Målet för styret är det sociala livet i sin helhet, och på så sätt tillhandahåller Imperiet en paradigmatiske form av organiska maktstrukturer. Slutligen är målet för Imperiet, trots att det i praktiken badat i blod vid upprepade tillfällen, fred – en evig och universell fred utanför historien.

Förhållandet mellan italiensk politik och fransk filosofi är intressant, mellan den italienska traditionen av operaism och autonomi å ena sidan, och Gilles Deleuzes filosofi. Där finns något som kan beskrivas som en gemensamma punkt, och denna utgör en metodologisk utgångspunkt.

För Deleuzes del innebär detta axiom att begäret är aktivt och makten reaktiv. Eller snarare, med tanke på makten: "la résistance est première" (*Foucault*). Motståndet är en förutsättning för makten, såväl temporärt som ontologiskt.

Operaismen bygger på Marx tes att kapitalet reagerar på arbetarklassens kamp; arbetarklassen är aktiv och kapitalet reaktivt.

Teknologisk utveckling: Där det förekommer strejker kommer maskinerna att följa efter. "Man kunde skriva en hel historik över de uppfinningar som gjordes efter 1830 och som endast hade till uppgift att tjäna som kapitalets vapen mot arbetarnas revolter." (*Kapitalet*, 1969, översättning Ivan Bohman, första boken s 379.)

Politisk utveckling: Fabrikslagstiftningen i England var ett svar på arbetarklassens kamp för en förkortning av arbetsdagen. "Deras utformning, officiella erkännande och statliga offentliggörande var resultatet av långvariga klasstrider." (*Kapitalet*, första boken s 244.) Detta är operaismens grundläggande axiom: arbetarklassens kamp föregår och formar undan för undan kapitalets nya struktur. Jag kommer att presentera ett exempel på denna metodologi, detta axiom, i förhållandet mellan den sociala kampen och globaliseringen, eller snarare mellan internationella kampcyklar och kapitalets globalisering.

Ropet efter globalisering

Med en blinkning till Hegel kunde man säga att konstruktionen av Imperiet är god *i-sig* men inte *för-sig*. En av de mest kraftfulla operationer som de

moderna imperialistiska maktstrukturerna har utfört var att söndra jordens massor och dela in dem i olika läger eller myriader av oppositionella grupper. Delar av proletariatet i de dominerande länderna inbillades dessutom att deras intressen uteslutande var knutna till deras nationella identitet och imperialistiska öde. De mest betydelsefulla upproren och revolutionerna mot dessa moderna maktstrukturer var de som kopplade samman kampen mot utsugning med kampen mot nationalism, kolonialism och imperialism. Under dessa händelser tycktes mänskligheten för ett magiskt ögonblick enad i en gemensam längtan efter frigörelse, och vi tycktes fånga en glimt av en framtid där de moderna förhärskande strukturerna tillintetgjorts en gång för alla. Den revolterande massan har i sin längtan efter frigörelse som bäst pekat framåt mot en relationernas internationalisering och globalisering bortom nationella, kolonialistiska och imperialistiska kategorier. Man kan till och med hävda att skapandet av Imperium och dess globala nätverk är ett svar på kampen mot de moderna maktapparaterna, och speciellt på klasskampen som drivits av den stora massans längtan efter frihet. Imperiet framkallades av den stora massan.

Att Imperiet är i-sig gott betyder inte nödvändigtvis att det är gott för-sig. Även om Imperiet hade kunnat bidra till att få slut på kolonialismen och imperialismen, skapar det samtidigt sina egna maktrelationer, som i vissa fall är än mer brutala än de det har krossat. Slutet på det modernas dialektik har inte lett till något slut på exploateringens dialektik. I dag är nära nog hela mänskligheten till viss del inbegripen i eller underordnad den kapitalistiska exploateringens nätverk. Vad vi nu ser är en djup klyfta mellan en liten minoritet som kontrollerar stora tillgångar och stora massor som lever i fattigdom på gränsen till maktlöshet. Det geografiskt och rasmässigt grundade förtryck som etablerades under kolonialismens och imperialismens era har i många avseenden inte avtagit, utan snarare ökat exponentiellt.

Trots detta vidhåller vi att skapandet av Imperium är ett steg i riktning mot att göra upp med nostalgien över svunna maktstrukturer och mot att avfärda varje politisk strategi som innebär en återgång till det förgångna, exempelvis försöken att återuppväcka nationalstaten som skydd mot det globala kapitalet. Vi menar att Imperiet är bättre på samma sätt som Marx hävdade att kapitalismen är bättre än de samhälls- och produktionsformer som föregick den. Marx ståndpunkt grundar sig på en uppenbar motvilja mot de trångsynta och stela hierarkier som föregick det kapitalistiska samhället, samt på antagandet att möjligheten till frigörelse är större under den nya epoken. På samma sätt kan vi i dag se hur Imperiet gör rent hus med den moderna maktens grymma regimer och därmed ökar möjligheten till befrielse.

Vi är väl medvetna om att vi genom att driva denna tes simmar emot strömmen och går emot våra vänner på vänsterkanten. Under de decennier av kris inom den kommunistiska, socialistiska och liberala vänstern som följt sedan 60-talet har såväl mäktiga som mindre mäktiga nationer försökt mobilisera ett motstånd mot globaliseringen, vilket ofta grundat sig på nationella och regionala identiteter. Andra gånger bygger sådana politiska argument vidare på en lång tradition av vänsterorienterad nationalism där nationen (i bästa fall) ses som den främsta försvarsmekanismen mot dominansen av utländskt och/eller globalt kapital. I dag tycks den operativa syllogismen i olika former av "lokala" vänsterstrategier helt och hållet reaktiv: om den kapitalistiska dominansen blir ännu mer global så måste vi försvara det lokala och skapa hinder för kapitalets allt snabbare flöden. Ur det perspektivet måste man betrakta kapitalets globalisering och Imperiets konstitution som tecken på nederlag.

Vi vidhåller dock att fokuseringen på det lokala är både falsk och skadlig, även om vi respekterar glöden hos några av dess förespråkare. Den är falsk först och främst därför att den ofta bygger på en falsk dikotomi mellan lokalt och globalt, där det globala antas besitta en homogen och odifferentierad identitet medan det lokala befrämjar det heterogena och olikartade. I dessa argument ligger det implicita antagandet att den lokala mångfalden är i någon mån naturlig och ursprunglig. Den lokala mångfalden föregår nuet och måste försvaras och skyddas mot globaliseringen. Därför kommer det knappast som någon överraskning när förespråkarna för det lokala anammar ekologins språkbruk och talar om det lokala politiska projektet i termer av att skydda naturen och den biologiska mångfalden. Detta synsätt kan lätt utvecklas till en sorts ursprunglighet som befäster och romantiserar sociala relationer och identiteter. I stället borde man inrikta sig på *skapandet av det lokala*, det vill säga de sociala mekanismer som skapar och omskapar de identiteter och olikheter som uppfattas som lokala. De lokala skillnaderna är varken ursprungliga eller naturliga, utan snarare effekter av produktionssätt. Följaktligen bör man inte heller uppfatta det globala som en kulturell, politisk eller ekonomisk *homogenisering*. Globaliseringen bör, precis som lokaliseringen, förstås som ett *sätt att producera* identitet och skillnad, som en homogenisering och heterogenisering. Ett bättre sätt att beskriva skillnaden mellan globalt och lokalt skulle vara att hänvisa till olika flöden och hinder där det lokala lämnar företräde åt de återterritorialiserande gränserna och det globala prioriterar de avterritorialiserande flödenas rörlighet. Det vore i vilket fall falskt att hävda att vi kan (åter)upprätta lokala identiteter som i någon mån står *utanför* och skyddade från de globala kapitalflödena och Imperiet.

Vänsterns strategi att stå emot globaliseringen och försvara det lokala är också skadlig, eftersom vad som verkar vara lokala identiteter varken är autonoma eller självbestämmande utan snarare upprätthåller utvecklingen av den kapitalistiska imperieapparaten. Den globalisering eller avterritorialisering som utförs av imperieapparaten är egentligen ingen motsats till lokaliseringen eller återterritorialiseringen, utan sätter snarare rörliga kretslopp av identifikation och differentiering i spel. Det lokala motståndets strategi är felaktig, och döljer därför fienden. Strategin att skydda det lokala är förödande, eftersom den döljer och negerar de verkliga alternativ och möjligheter till frigörelse som existerar *inom* Imperiet. Vi borde en gång för alla sluta upp med sökandet efter ett utanför, en fast punkt som låtsas en absolut renhet. Det är bättre, såväl teoretiskt som praktiskt, att ge sig in på Imperiets mark och konfrontera dess homogeniserande och heterogeniserande strömmar i all deras komplexitet.

Internationalens refräng

Det fanns en tid för inte så länge sedan när internationalismen var en huvudingrediens i den proletära kampen och den progressiva politiken. "Proletariatet har inget fosterland", eller "hela världen är proletariatets fosterland". Internationalen var de revolutionäras nationalsång, de utopiska framtidsutsikternas sång. Den utopi som dessa sånger uttryckte var dock inte helt internationalistisk, om man med internationalistisk menar ett slags konsensus bland olika nationella identiteter som bevarar skillnaderna men som lyckas få till stånd en överenskommelse. Den proletära internationalismen var närmast antinationalistisk, och därmed övernationell och global. Arbetare i alla länder, förenen eder! – inte på grund av nationell identitet utan genom gemensamma behov och önskningsar, utan hänsyn till gränser och gränsområden.

Internationalismen var frukten av ett aktivt massans subjekt som insåg att nationalstaterna var den kapitalistiska utsugningens huvudaktörer och att massan ständigt utnyttjades till att föra dessa staters meningslösa krig – kort sagt, att nationalstaten var en politisk form vars motsägelser inte kunde inordnas, sammanfattas eller sublimeras utan endast förstöras. Den internationella solidariteten var ett led i förstörandet av nationalstaten och byggandet av en ny global gemenskap. Detta proletära program stod bakom de ofta tvetydiga definitioner som de socialistiska och kommunistiska partierna skapade under sin tid i hegemoni över proletariatet. Om nationalstaten var en central länk i den dominerande kedjan och därför måste förstöras, så hade det nationella proletariatet till uppgift att förstöra sig självt eftersom det definierades av nationen, och därmed befria den internationella solidariteten från det fängelse där den hållits inspärrad.

Vi skall inte glömma att den proletära internationalismens tid är över. Dessutom ser sig proletariatet i dag inte bara som internationellt utan just globalt. Man frestas att hävda att den proletära internationalismen "vann", sedd i ljuset av det faktum att nationalstaternas makt minskat under övergången från globalisering till Imperium, men det vore ett märkligt och ironiskt segerbegrepp. Det är mer korrekt att med William Morris ord, vilka fungerar som en utgångspunkt för denna text, konstatera att det de kämpade för blev verklighet trots deras nederlag, men sedan inte blev vad de hade velat – och kanske måste vi nu kämpa för vad de ville, fast under ett annat namn.

Rent praktiskt kom den proletära internationalismen tydligast till uttryck i de internationella befrielseörelserna. Från Berlin till Moskva, från Paris till New Delhi, från Alger till Hanoi, från Shanghai till Djakarta, från Havanna till New York ekade dessa strider under 1800- och 1900-talet. Nya vågor bröt fram så snart nyheten om revolt utropats och tillämpats på ett nytt sammanhang, precis som handelsfartygen tidigare bar nyheter om slavuppror från ö till ö runt Karibien och därigenom tände eldhärdar som inte kunde släckas. För att en ny våg skulle ta form var de som tog emot nyheterna tvungna att "översätta" händelserna till sitt eget språk, uppfatta upproren som sina egna och på så sätt lägga ytterligare en länk till kedjan. I några fall är "översättningen" ytterst genomtänkt: så är fallet med de kinesiska intellektuella som i början av 1900-talet hörde om de antikolonialistiska upproren på Filippinerna och Kuba och lyckades överföra dem till egna revolutionära projekt.

I andra fall är relationen mer direkt: fabriksnämndsörelsen i Turin, Italien var direkt inspirerad av rapporterna om bolsjevikernas seger i Ryssland. Snarare än att betrakta dessa strider som relaterade till varandra likt länkar i en kedja bör man se dem som virus som förändrar sin form för att i varje sammanhang hitta en lämplig värd.

Det är inte svårt att kartlägga de perioder som inneburit en extrem intensitet i motståndsrörelser. En första våg kan spåras från 1848 med den första internationalens politiska agitationer, följd av 1880- och 90-talet och skapandet av socialistiska partier och fackföreningar, vilken följdes av ett uppsving efter den ryska revolutionen 1905 och den första internationella vågen av antiimperialistisk kamp. En andra våg tog sin början efter 1917, och följdes av en internationell räcka av strider som bara kunde hållas tillbaka av fascismen på den ena sidan och *the New Deal* och antifascistiska krafter på den andra. Slutligen har vi den våg som inleddes med den kinesiska revolutionen och fortsatte med de afrikanska och latinamerikanska befrielseörelserna fram till explosionen på 1960-talet.

De internationella befrielseörelserna var den motor som slutligen bestämde utvecklingen av kapitalinstitutionerna och initierade en process av reformer och omstruktureringar. Den proletära, antikoloniala och antiimperialistiska internationalismen och kampen för kommunismen som återfanns i samtliga uppror under 1800- och 1900-talet föregick och förebådade globaliseringen av kapitalet och formandet av Imperiet. Ur den aspekten är bildandet av Imperiet *ett svar* på den proletära internationalismen. Det finns ingenting vare sig dialektiskt eller teleologiskt i massrevolternas förebådande av den kapitalistiska utvecklingen. Själva striderna är tvärtom en demonstration av begärets kreativitet, den upplevda erfarenhetens utopi, historicitetens verkningar som potential. En teleologi konstrueras först efter faktumet, *post festum*.

De strider som föregick och förebådade globaliseringen var ett uttryck för arbetskraftens förmåga att befria sig från de stela, expanderande regimer som påtvingats den. I bekämpandet av det döda arbete som ackumulerats mot den, försöker den levande arbetskraften alltid att krossa de fixerade territoriella strukturer, nationella organisationer och politiska former som håller den fången. Genom arbetarnas styrka, restlösa aktivitet och längtan efter avterritorialisering öppnar denna brytningsprocess alla historiens fönster. När man anammat idén om massans aktivitet, dess skapande av subjektivitet och begär, förstår man hur viktig globaliseringen är för massans frigörelse, förutsatt att den förmår att göra sig av med alla forna utsugnings- och kontrollstrukturer. Men hur kan denna frigörelsepotential realiseras i dag? Lever samma otvetyglade frihetslängtan i dag som den som knäckte och begravnade nationalstaten och slutligen inledde övergången till Imperiet i askan efter den eld som förtärde det internationalistiska proletära subjekt som koncentrerades kring den industriella arbetarklassen? Vad har ersatt detta subjekt?

I vilken mening kan vi hävda att en ny mångfald har kommit att bli en positiv eller alternativ aktör i formulerandet av det globala?

En singularitetens kommunikation

Vi måste inse att själva föremålet för arbetarna och revolten har förändrats. Proletariatets sammansättning har förändrats, och därmed vår förståelse av det. I begreppsmässiga termer förstår vi *proletariat* som en vid kategori som inbegriper alla vars arbete är direkt eller indirekt underordnat kapitalistiska former för produktion och reproduktion. Tidigare var den proletära kategorin begränsad till den industriella arbetarklassen, vars idealtyp var den manlige fabriksarbetaren. Den industriella arbetarklassen tillskrevs ofta en ledande roll över andra arbetare, såväl i ekonomiska analyser som i politiska rörelser. Denna klass har inte upphört att existera, men den har berövats sin privilegierade position i den kapitalistiska ekonomin och sin hegemoniska ställning vad gäller arbetarklassens sammansättning. Arbetarklassen är inte vad det varit, men det betyder inte att det har försvunnit. Det betyder snarare att vi åter står inför den analytiska uppgiften att förstå den nya sammansättningen av proletariatet som klass.

Att vi med proletariatet förstår alla som exploateras av och är föremål för kapitalets dominans betyder inte att proletariatet är en homogen och odifferentierad enhet – snarare genomkorsas det av olika stratifieringar. Vissa arbetare är avlönade, andra inte, vissa befinner sig innanför fabriken, andra är spridda över den fria marknaden; vissa begränsar sig till åtta timmar per dag och 40 timmar i veckan, andra fyller ett helt liv, vissa arbeten tillskrivs minimalt värde, andra betraktas som den kapitalistiska ekonomins höjdpunkt.

Vår poäng är att samtliga dessa skilda arbetsformer i någon mening är föremål för en kapitalistisk disciplin och kapitalistiska produktionsrelationer. Det faktum att de befinner sig inom kapitalet och upprätthåller det är vad som definierar proletariatet som en klass.

För det andra måste vi titta mer noggrant på den form av kamp där det nya proletariatet uttrycker sina önskningar och behov. Under den senare delen av 1900-talet, särskilt under de två decennierna mellan 1968 och Berlinmurens fall, har omstruktureringen och den globala expansionen av den kapitalistiska produktionen ackompanjerats av förändringar i den proletära kampen. Som vi nämnde tycks bilden av en internationell befrielsekamp baserad på överföring och översättning av gemensamma behov hos en revolterande arbetarklass inte längre existera. Det faktum att vägen som konstituerande kampform har försvunnit öppnar inte nödvändigtvis upp en avgrund. Tvärtom kan vi spåra viktiga händelser på världsscenen till massans vägran att exploateras, vilket antyder en ny form av proletär solidaritet och kampvilja.

De mest radikala och framgångsrika revolterna under senare år har varit: Himmelska fridens torg 1989, intifadan mot staten Israel, majrevolten i Los Angeles 1992, upproret i Chiapas som började 1994 och de strejker som lamslog Frankrike i december 1995 och som drabbade Sydkorea 1996. Vart och ett av dessa uppror var unikt och grundade sig på akuta regionala angelägenheter i så måtto att de inte kunde länkas samman till någon globalt omfattande revolt. Ingen av dessa händelser inspirerade någon våg av kamp eftersom de önskningar och behov som uttrycktes inte kunde översättas till andra kontexter. (Potentiella) revolutionärer i andra delar av världen satte inte upporen i Beijing, Nablus, Los Angeles, Chiapas, Paris eller Söul i relation med den egna kampen. Dessutom misslyckades dessa strider inte bara med att kommunicera med varandra; de saknade också kommunikation på lokal nivå och flammade hastigt upp för att slockna lika fort. Detta är förmodligen en av vår tids mest centrala och akuta paradoxer: i vår tid, som berömmar sig av sina kommunikationer, har *kampen blivit allt annat än kommunikativ*.

Denna icke-kommunikationens paradox gör det oerhört svårt att förstå och uttrycka den nya styrka som de nya striderna besitter. Vi måste inse att vad dessa strider förlorat i bredd, varaktighet och kommunikativitet har de vunnit i intensitet. Vi måste inse att trots att dessa revolter fokuserar på egna lokala förhållanden har de ändå tangerat problem av övernationell relevans. I Los Angeles underblåstes upploppen av lokala rasmotsättningar samt sociala och ekonomiska mönster som till stor del är specifika för (post)urbana områden, men händelserna var också relevanta på en allmän nivå, eftersom de uttryckte en vägran gentemot den postfordistiska kontrollstyret. Plundrandet och brännandet av egendomar var inte blott metaforer, utan en verklig global förutsättning för rörligheten och instabiliteten i de postfordistiska sociala förmedlingarna. Även i Chiapas koncentrerades upproren först och främst till lokala angelägenheter: utanförskapet och avsaknaden av inflytande på det mexikanska samhället och den mexikanska staten, vilket till viss del är gemensamt med Latinamerika. Zapatistupproret var också en revolt mot det sociala styret man påtvingats genom Nafta och det systematiska underordnandet under världsmarknaden. Slutligen var målet för de massiva strejkerna i Paris och hela Frankrike i slutet av 1995, precis som de i Söul, specifikt lokala och nationella arbetsfrågor (som pensioner, löner och arbetslöshet), men kampen kunde också ses som ett svar på Europas nya sociala och ekonomiska konstruktioner. De franska strejkerna krävde framför allt en ny föreställning om det offentliga, en ny allmän arena i motsättning till de nyliberala privatiseringsmekanismer som överallt följer av det kapitalistiska

globaliseringsprojektet. Kanske är det just på grund av att dessa strider är icke-kommunikativa och därför oförmögna att spridas horisontellt, som de snarare löper vertikalt och ögonblickligen når upp till en global nivå.

Vi måste vänja oss vid att detta inte är någon ny internationell upprorsvåg, utan snarare en ny kvalitet i de sociala rörelserna. För det första tar varje kamp, trots sina rötter i de lokala omständigheterna, ögonblickligen ett språng upp till den globala nivån och attackerar den "imperiala" ordningen i sin helhet. För det andra undergräver striderna den traditionella distinktionen mellan ekonomisk och politisk kamp – konflikterna är på samma gång ekonomiska, politiska och kulturella. De är konstituerande i det att de skapar nya arenor och nya former för gemensamhet.

Vi måste dock erkänna att vi i försöken att spåra det nya i dessa situationer hämmas av den gnagande känslan att dessa strider redan är förlegade och anakronistiska. Händelserna vid Himmelska fridens torg talade ett demokratins språk som tycktes gammalmodigt, gitarrerna, pannbanden, tälten och parollerna framstod som ett svagt eko av Berkeley på 60-talet. Även upploppen i Los Angeles framstod som ett efterskalv till de rasmötsättningar som skakade USA på 60-talet. Strejkerna i Paris och Söul tycktes förflytta oss tillbaka till industriarbetarnas tid, som om de var den sista sucken från en tynande arbetarklass. Dessa strider tycks, trots att de innehåller nya förutsättningar, vara gamla och förlegade – just därför att de är oförmögna att kommunicera, därför att deras språk inte kan översättas. Striderna kommunicerar inte trots att de är supermedialiserade: genom TV, Internet och varje annat tänkbart medium. Återigen konfronteras vi med icke-kommunikationens paradox.

Vi känner igen de faktorer som hindrar striderna från att kommunicera. Ett sådant hinder är frånvaron av en gemensam fiende mot vilken kampen riktas. Beijing, Los Angeles, Nablus, Chiapas, Paris, Söul: situationerna kan tyckas ytterst olika, men samtliga attackerar Imperiets globala ordning och söker ett alternativ. Att rensa naturen från en gemensam fiende är en grundläggande politisk uppgift. Ett andra hinder som följer naturligt är att det inte finns något gemensamt språk som kan "översätta" det aktuella språket till något kosmopolitiskt språk. Strider i andra delar av världen tycks precis som våra egna skriven på ett obegripligt, främmande språk. Detta pekar också mot en viktig politisk uppgift: att konstruera ett nytt, gemensamt språk som underlättar kommunikationen, precis som de anti-imperialistiska och proletära internationalistiska språken gjorde för striderna i en svunnen tid. Kanske kräver detta en ny sorts kommunikation som inte fungerar på likhetens basis utan på skillnadens: en singularitetens kommunikation.

Mullvaden och ormen

Marx uppfattade den proletära kampen som en mullvad med dess underjordiska tunnlar. I tider av öppen klassmotsättning kom Marx mullvad upp till ytan, för att sedan krypa tillbaka ner i underjorden – inte för att passivt gå i ide utan för att gräva sina tunnlar, röra sig i takt med tiden, knuffa sig fram med historien för att när tiden var mogen (1830, 1848, 1870) åter komma upp till ytan. "Bra grävt, gamla mullvad!" Vi misstänker dock att Marx gamla mullvad är död. Det tycks oss som om mullvadens raka tunnlar i övergången till Imperium ersatts av ormens eviga vågrörelser. Det är bilden som Deleuze ger i sin analys av övergången från disciplinära samhällen till kontrollsamhällen. (Deleuze hävdar att vårt samhälle har passerat de disciplinära former som Foucault analyserade. I dag är de disciplinära

institutionerna – skolan, familjen, fängelset, fabriken – i kris. Detta betyder dock inte att den disciplinära logiken brutit samman; vad som brutit samman är snarare de institutionella gränser som en gång definierade och begränsade den till ett socialt område. Den disciplinära logiken spreds i samhället, den har generaliserats och på ett vis intensifierats. Det är denna generaliserade disciplinartitet som utmärker ett kontrollsamhälle.) "Den gamla mullvaden", skriver Deleuze, "är den stängda omgivningens djur, men ormen är kontrollsamhällets . Vi har gått från ett djur till ett annat, från mullvaden till ormen, inte bara i det styre vi lyder under utan också i vårt sätt att leva och i våra relationer med andra människor."

Den moderna världens djup och dess underjordiska passager har i det postmoderna reducerats till yta. Dagens strider slingrar sig tyst över dessa ytliga, "imperiala" landskap. Kanske är i själva verket stridernas icke-kommunicerbarhet och avsaknaden av välstrukturerade kommunikationstunnlar en styrka snarare än en svaghet – en styrka därför att alla rörelser är subversiva i sig själva och inte kräver någon hjälp utifrån för att bli effektiva. Ju mer kapitalet utvidgar sina globala nätverk av produktion och kontroll, desto kraftfullare blir kanske varje revolt. Imperiet presenterar en yttlig värld, ett virtuellt centrum dit man omedelbart kan förflytta sig från vilken punkt som helst. Om dessa punkter skulle konstituera någonting i stil med en ny våg av strider skulle det vara en våg som inte kännetecknades av sin vidsträckthet utan snarare av sin singulära framtoning; av den intensitet som utmärker dem en och en. Denna nya fas kännetecknas alltså av det faktum att striderna inte är horisontellt sammanlänkade utan löper vertikalt, direkt till Imperiets virtuella centrum.

Ur den revolutionära traditionens synvinkel kunde man invända att de revolutionära aktionerna under 1800- och 1900-talet kännetecknades av förmågan att spränga även den starkaste länk i den imperialistiska kedjan. Detta är den revolutionära dialektikens abc, och för den ter sig framtiden inte särskilt ljus. Visserligen tillhandahåller dagens slingrande strider inte någon klar revolutionär taktik, men det verkar dock inte särskilt givande att hålla fast vid den gamla distinktionen mellan strategi och taktik. I Imperiet finns det inte längre något "utanför" makten, och inga svaga länkar, om man med svag länk menar en extern punkt från vilken den globala makten är sårbar. För att bli meningsfull måste varje konflikt attackera Imperiets hjärta, dess styrka. Detta ger dock inte företräde åt någon geografisk region, som om endast rörelser i Washington, Genève eller Tokyo kunde attackera. Tvärtom innebär globaliseringen av de ekonomiska och kulturella relationerna att Imperiets virtuella centrum kan attackeras från vilken punkt som helst. Den gamla revolutionära skolans taktiska bestyr är således fullständigt överflödiga, den enda möjliga strategin är en motståndskraftig mot-makt som kommer inifrån Imperiet.

För dem som har svårt att ur ett kamp-perspektiv acceptera den revolutionära potentialen i denna situation känner snarare igen det från den "imperiala" makten som är framtvingad att reagera på striderna. Även när dessa strider är stängda för kommunikation är de på samma gång fokus för Imperiets kritiska uppmärksamhet. Den främsta lärdomen är att sådana händelser inte kan upprepas om den kapitalistiska globaliseringen skall fortsätta. Dessa konflikter har dock sin egen vikt, sin egen intensitet, och de är immanenta till den imperiala maktens rutiner. De omger och motstår själva globaliseringen. Den imperiala makten viskar namnet på kampen för att omge dem med en mystifierad gloria, men mest för att upptäcka vilka globaliseringsprocesser som är möjliga. På detta paradoxala sätt förutsätter de imperiala processerna

dessa händelser, och betraktar dem både som begränsningar och möjligheter för att justera Imperiets egna instrument. Globaliseringsprocessen skulle inte existera om inte båda var frustrerade och drivna av dessa massans explosioner som genast påverkar de högsta nivåerna av den "imperiala" makten.

När vi nu står inför den kapitalistiska globaliseringen och en ny världsordning, är det alltför lätt att betrakta oss själva och våra sociala rörelser som maktlösa. Jag betraktar denna metod som ett slags motgift mot den sortens cynism och känsla av maktlöshet. Det handlar inte om att låtsas makt när vi inte har det, utan snarare om att inse den makt vi egentligen har, den makt som skapat vår samtid och som kan skapa vår framtid.

Texten bygger på en föreläsning arrangerad av gruppen för marxistisk teori vid SUNY, Buffalo i februari 1999. Utgångspunkten är ett kapitel i Michael Hardts och Toni Negris bok Empire.

Published 2002-02-10
Original in English
Translation by Ylva Gustafsson
Contribution by Ordpublished in Ord&Bild 2/1999
© Hardt/Negri Ord&Bild
© eurozine